

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

КАФЕДРА ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова Вченої ради

Навчально-наукового інституту

цивільного захисту

Василь ПОПОВИЧ

“04” вересня 2020 року

ОК 1.10 ФІЛОСОФІЯ

ПРОГРАМА

навчальної нормативної дисципліни

підготовки бакалавра

спеціальності: 122 Комп'ютерні науки

освітня програма: Комп'ютерні науки

Львів
2020 рік

Розробник програми:

Григорій Васянович, професор кафедри гуманітарних дисциплін та соціальної роботи, доктор педагогічних наук, професор

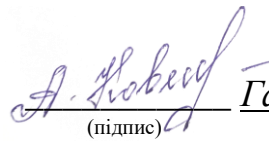
Рецензент:

Пашук А. І., професор кафедри історії філософії Львівського національного університету імені Івана Франка, доктор філософських наук, професор

Програму рекомендовано кафедрою гуманітарних дисциплін та соціальної роботи

Протокол від “31” серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри
гуманітарних дисциплін та соціальної роботи

Ганна КОВАЛЬ
(ім'я та прізвище)

Схвалено Вченою радою навчально-наукового інституту цивільного захисту

Протокол від “04” вересня 2020 року № 1

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни “Філософія” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 122 Комп’ютерні науки.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є історія світової і вітчизняної філософської думки, актуальні проблем філософського знання, осмислення підвалин людського буття.

Міждисциплінарні зв’язки: «Історія української державності», «Українська мова та культура» та деякі курси блоку вибіркової дисципліни, а саме «Критичне мислення», «Соціологія», «Політологія», «Логіка» тощо.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів та тем:**

Змістовний модуль 1. Основні етапи розвитку філософії.

Тема 1. Філософія: її походження, проблематика і завдання

Тема 2. Історія світової філософії.

Тема 3. Вітчизняна філософська думка

Змістовний модуль 2. Актуальні проблеми сучасної філософії.

Тема 1. Онтологія та феноменологія

Тема 2. Гносеологія і праксеологія

Тема 3. Соціальна філософія

Тема 4. Філософія глобальних проблем

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни “Філософія” є ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними поняттями, законами, принципами та категоріями філософського знання, розкриття специфіки філософських підходів до вирішення різних актуальних проблем сучасності, вивчення особливостей розвитку та сучасного стану філософії в Україні та за рубежом, найважливіших філософських систем та видатних мислителів, які зробили значний внесок у вирішення «вічних» проблем людства, вивчення теоретичних основ процесу пізнання, підвалин буття, моральних та естетичних норм і категорій. Знання філософії допоможуть здобувачам визначити свою життєву позицію і впевнено вирішувати особисті, професійні та суспільні проблеми.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “Філософія” є:

- формування знань про природу світогляду, особливості філософського, міфологічного і релігійного світогляду, характеру філософських проблем, предмета, методу та структури філософського знання, його соціальних функцій;
- розкриття найактуальніших положень, змісту і суті вітчизняного і світового історико-філософського процесу із врахуванням конкретно-історичних умов життя і діяльності філософів;

- розкриття цивілізаційних, релігійних і матеріальних факторів життя суспільства і природи, аналіз суті поняття людина, її природи і форм життєдіяльності, співвідношення особистості і суспільства;
- формування абстрактно-логічного, раціонального мислення; культури етичного мислення, вироблення моральних переконань, моральної самосвідомості;
- формування вмінь самостійно здобувати і застосовувати знання, спостерігати і пояснювати суспільні явища, користуватися підручником, довідковою та хрестоматійною літературою;
- формування вмінь робити логічні висновки, використовувати класичні знання про людину, природу і суспільство для прогнозування майбутнього його розвитку.

1.3 Програмні результати навчання:

- застосовувати знання основних форм і законів абстрактно-логічного мислення, основ методології наукового пізнання, форм і методів вилучення, аналізу, обробки та синтезу інформації в предметній області комп'ютерних наук.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 години/ 3 кредити ECTS.

1. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ ФІЛОСОФІЇ

Тема 1. Філософія: її походження, проблематика і завдання.

Сутність поняття “філософія”. Специфіка філософського знання. Предмет філософського знання. Світогляд. Міфологія та релігія як форми світогляду.. Місце філософії серед інших форм світогляду. Структура сучасного філософського знання. Функції філософії. Філософія і наука. Роль філософії у сучасному світі.

Тема 2. Історія світової філософії.

Загальна характеристика філософії Стародавнього Світу. Становлення філософії у Стародавньому Китаї. Конфуціанство. Дао (благий хід подій). Світові початки: інь і ян. Даосизм (небесне непізнане). Давньоіндійська філософія. Ведична традиція - джерело індійської філософії. Давні джерела теоретичної думки: веди, брахмани, упанішади. Класифікація філософських систем. Буддизм. Основні етапи розвитку античної філософії. Філософія досократиків. Космоцентризм. Філософія періоду античної класики. Софісти. Сократ. Платон. Аристотель. Філософсько-етична думка епохи еллінізму.

Філософія епохи середніх віків та Відродження. Основна проблематика середньовічної філософії. Філософський зміст апологетики. Східна та західна патристика. К.Тертулліан, А.Августин. Ф.Аквінський. Суперечка про природу загальних понять: реалізм та номіналізм. Особливості середньовічної схоластики. П. Абеляр, Р.Бекон, Д.Скотт. Ареопагітики і містична теологія. Феномен університету. Відродження як соціокультурне явище. Антропоцентризм, пантеїзм і гуманізм – основні риси філософії епохи Відродження. Вчення М.Кузанського. Природничонаукові орієнтири філософської думки епохи Відродження (Леонардо да Вінчі, М.Копернік, Дж.Бруно, Г.Галілей). Формування і розвиток соціальної філософії (Н. Макіавелі, Т.Мор, Т.Кампанелла).

Філософія Нового часу та Просвітництва. Зростання ролі природознавства, його вплив на філософію. Наукова революція XVII ст. Натуралістичний і механістичний характер філософії Нового часу. Проблема методу пізнання – центральна проблема цієї філософії. Френсіс Бекон. Рене Декарт. Соціальна філософія в XVI - на початку XVIII ст. Томас Гоббс. Бенедикт Спіноза. Джон Локк. Готфрід Лейбніц. Б.Паскаль. Д.Юм. Філософія Просвітництва у Франції. Вольтер. Жан-Жака Руссо. Просвітництво у Німеччині. Німецька класична філософія. Іммануїл Кант. Георг Гегель. Людвіг Фейєрбах. Становлення та розвиток марксизму. Історичні умови виникнення марксизму. Карл Маркс. Фрідріх Енгельс. Східноєвропейські концепції марксизму (ленінізм, сталінізм).

Некласична філософія на Заході. Філософія XIX-XXI ст. Поняття некласичної філософії. Причини її формування. Некласичний раціоналізм. Розмежування і боротьба раціоналізму та ірраціоналізму. Проблема нераціонального (воля, почуття, інтуїція, несвідоме), її дослідження з позицій раціоналізму. Основні риси та напрями західної філософії. Сцієнтистський напрям у філософії. Філософія науки. Виникнення і сутність позитивізму. Етапи розвитку позитивістської філософії.

Антропологічний напрям у філософії. Філософія життя. А.Шопенгауер. Ф.Ніцше. В.Дільтей. А.Бергсон. Філософські аспекти вчення З. Фрейда і неофрейдизму (Е.Фромм, К.-Г.Юнг). Екзистенціалізм. С.К'єркегор, Е.Гуссерль. М.Хайдеггер, К.Ясперс, Ж.-П.Сартр, А.Камю. Релігійний напрям у філософії (неотомізм, персоналізм, теяризм.). Пошук нових підходів до трактування класичних проблем – буття природи, суспільства, людини, Бога. Інтерпретація взаємозв'язку релігії і науки. Філософська герменевтика, її витoki (Шляйєрмахер, Дільтей, Гадамер). Філософія постмодерну (Барт, Дельоз).

Тема 3. Вітчизняна філософська думка.

Зародження української філософської думки. Філософія Київської Русі та доби відродження (XIV-XVII ст.). Джерела та національні особливості філософії України. Періодизація історії філософії України. Життєві коріння та етнічні особливості філософії в Україні. Становлення та розвиток світогляду давніх слов'ян. Міфоепічна свідомість праукраїнського етносу (IX-XI ст.). Роль християнства у ствердженні філософських ідей. Становлення та розвиток філософської думки в Україні в X-XIV ст. Джерела філософії Київської Русі. Тип філософського мислення в Київській Русі. Філософські проблеми в культурі Київської Русі. Проблема “людина – Бог” у духовній культурі Княжої доби. Основні пам'ятки (оригінальні та перекладні), їх проблематика. Вирішення українськими мислителями проблеми “людина-природа”. Філософія Ренесансу в Україні. Поява професійної філософії. Юрій Дрогобич. Павло Русин. Філософські ідеї в етно-релігійній та політико-правовій думці: Станіслав Оріховський, Ісайя Копинський, Касьян Сакович, Кирило Транквіліон-Савровецький, Українські полемісти Петро Скарга та Дмитро Вишневецький. Братські школи. Світоглядні орієнтири Острозьких просвітників. Г.Смотрицький, М.Смотрицький, І.Федоров, Х.Філалет, Клірик Острозький. Агіографія, український неоплатонізм.

Філософія Києво-Могилянської академії. Г.Сковорода. Філософія Просвітництва. Становлення і функціонування професійної філософії у Києво-Могилянській академії. Арістотелізм як основа філософського професіоналізму. Петро Могила і його погляди. І.Гізель. С.Яворський. Ф.Прокопович. І.Галятовський. Г.Сковорода – засновник української класичної філософії. Сковорода і неоплатонічна традиція в Україні.

Українська філософія XIX ст. Філософія України в культурі романтизму XIX ст. Ідеї гуманізму в Україні. Ідеї єдності слов'ян Кирило-Мефодіївського товариства. Ірраціоналізм М.Костомарова. Філософія П. Куліша. Філософські погляди Тараса Шевченка. "Філософія серця" Памфіла Юркевича. Екзистенціалізм в філософії України. Український романтизм як філософія і світогляд. М. Гоголь. Національна ідея як філософська проблема. Філософське осмислення мови і національного буття у творчості О. Потебні. Соціальна філософія М. Драгоманова. Університетська філософія в Україні. П.Лодій. Й.Михневич. Й.Шад.

Особливості розвитку української філософії XX-XXI ст. Натуралістично-позитивістські та соціалістичні ідеї в філософії України. Українська філософія першої половини XX століття. Філософська позиція І.Франка. Філософські ідеї у творчості Л.Українки і М.Коцюбинського. Екзистенційні пошуки М.Бердяєва, Л.Шестова, В.Зеньковського. Історіософія М.Грушевського. Соціальна філософія і філософія

щастя В.Винниченка. Концепція ноосфери В.Вернадського. Філософія як ідеологія (М.Міхновський, В.Липинський, Д. Донцов). Українська філософія в 20-х роках ХХ ст.. Філософія українських “шестидесятників”. Антропологічний поворот філософії Павла Копніна. Радянська філософія України ХХ ст. Філософська думка в діаспорі (Д.Чижевський, О.Кульчицький) .Розробка філософських проблем в Україні в останній чверті ХХ – на початку ХХІ століття.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ.

Тема 4. Онтологія та феноменологія.

Поняття сутнього, його метафізичної основи – буття. Головні концепції буття. Проблема першопричини. Матеріалістичне, ідеалістичне та дуалістичне трактування буття. Поняття матерії, її атрибути. Рух, простір і час, їх філософське трактування. Біфуркаційна модель еволюції Всесвіту, проблема самоорганізації сутнього як системи. Онтологія людського існування. Буття як діяльність, спілкування, культура. Реальне та ідеальне. Буття і ніщо, діалектика буття і небуття. Буття як дух. Дух як субстанція. Спірітуалізм. Дух як акциденція. Феноменологія духа. Дух як суб’єкт, або душа. Анімізм. Природа душі, її темпоральність. Душа і психіка. Буття в собі і для себе. Буття у світі, тут-буття. Проблема трансценденції.

Свідомість – предмет філософського дослідження. Феноменологія як галузь філософії. Проблема свідомості в філософії. Виникнення та розвиток свідомості. Генеза форм відображення – передумова свідомості. Соціокультурна суть свідомості. Свідомість як відображення, свідомість як творчість. Природа та структура свідомості. Ідеальна природа свідомості. Суспільна свідомість. Мислення і свідомість. Властивості свідомості. Проблема походження свідомості. Свідоме і несвідоме в людині та суспільстві. Свідомість та самосвідомість.

Тема 5. Гносеологія і праксеологія.

Гносеологія, філософські підходи до пізнання. Рівні пізнання – емпіричний, теоретичний, ірраціональний. Форми пізнавальної діяльності людини. Об’єкт і суб’єкт пізнання. Особливості об’єктів природознавства, суспільствознавства й філософії. Специфіка соціального пізнання. Істина і омана, проблема істини в філософії. Об’єктивність істини, її конкретність. Істина як цінність. Проблема практики, її роль у пізнанні. Практика як джерело і мета пізнання. Практика як відтворення і практика як творчість. Наукова і художня творчість. Інтуїція і інсайт. Свобода творчості як цінність.

Тема 6. Соціальна філософія.

Предмет, категорії й поняття соціальної філософії. Суспільне буття і суспільна свідомість. Суспільні й міжособистісні відносини: сімейні, родинні, економічні, політичні, духовні. Структура сучасного суспільства, розмаїття підходів. Політична система суспільства. Суспільна діяльність. Матеріальне та духовне виробництво. Культура як діяльність людей. Проблеми науково-технічного прогресу, позитивні й негативні наслідки. Інновації, проблемність соціального проектування. Предмет філософії історії, основні поняття й категорії. Джерела і рушійні сили історії. Основні

моделі розвитку історичного процесу: циклічна, лінійна, формаційна, цивілізаційна, хвилеподібна. Проблематичність прогресу та регресу в історичному процесі. Сенс історії, проблема спрямованості та “кінця” історії. Всесвітня історія і людство. Майбутнє людства як проблема.

Тема 7. Філософія глобальних проблем.

Поняття глобальної проблеми, класифікація глобальних проблем. Демографічна проблема, пов'язані з нею проблеми освіти, охорони здоров'я; продовольча проблема. Проблема нового економічного порядку. Економічні й сировинні ресурси. Проблема війни і миру. Тиск антропогенного фактора на біосферу. Методологія дослідження глобальних проблем. Глобальне моделювання. Поворот до людини в сучасній глобалістиці. Діяльність Римського клубу. Загрози для тіла і духа людини. Глобальна свідомість та розмаїття приватних інтересів. Нове мислення, загальнолюдські цінності. Концепції порятунку людства. Екологічна культура та екологічна свідомість. Громадянське суспільство, свобода й відповідальність кожної людини за стан Землі. Концепція сталого розвитку. Культура і духовність як протипага абсурду.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. **Буслинський В. А.** Основи філософських знань : підруч. / В. А. Буслинський, П. І. Скрипка. – [3-тє вид., стереотип.]. – Львів, Новий Світ-2000, 2008. – 352 с.
2. **Васянович Г.П.** Вступ до філософії: підручник / Г.П. Васянович. – Львів, Норма, 2001. – 216 с.
3. **Васянович, Григорій Петрович.** Культура: історико-світоглядний контекст : навч.-метод. посіб. / Васянович Г. П., Гіптерс З. В., Логвиненко В. М. – Львів : СПОЛОМ, 2020. – 102 с.
4. **Петрушенко В. Л.** Основи філософських знань : курс лек. [навч. посіб.]. / В. Л. Петрушенко. – Львів, Новий Світ-2000, 2007. – 296 с.
5. **Петрушенко В. Л.** Філософія : курс лек. [навч. посіб. для студ. вищ. закл. осв. I-IV рівнів акред.] / В. Л. Петрушенко. – Львів, Новий Світ-2000, 2008. – 448 с.
6. **Філософія** : навч. посіб. / [Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний., В. П. Андрущенко та ін.]; за ред. І. Ф. Надольного. – [7-ме вид., стереотип.]. – К. : Вікар, 2010. – 455 с.
7. **Філософія** [підруч.] / [В. П. Андрущенко, В. І.Волович, М. І.Горлач та ін.], – Харків : “Консум”, 2000. – 672 с.

Допоміжна

1. **Васянович Г. П.** The category of freedom in the written heritage of Iohn Amos Comenius and Hrihorij Skoworoda Advanced Edukation (Новітня Освіта) / Випуск № 7.-2017. - С. 85-89
2. **Vasianovych Hryhori, Budnyk Olena, Klepar Maria, Beshok Tetiana, Blyznyuk Tetyana, Latyshevskya Kateryna.** Pragmatism in philosophy of inclusive education studies and problems of teacher training/ Revista Inclusiones Vol: 7 num 4 (2020) P.59-73.
3. **Васянович Г. П.** Меритократичне суспільство і соціокультурне призначення університету / Г. П. Васянович // Вісник Львівського Національного університету імені Івана Франка. Серія «Педагогіка». - № 1. 2017. – С. 3-11
4. **Васянович Г. П.** Костишин Е.І. , Бабій І. Духовні цінності і смисли людського буття у світоглядних пошуках Тараса Шевченка (До 205 річниці від дня народження геніального українського поета, мислителя, педагога) // Молодь і ринок. - 2019. - № 5. - С. 6-12.
8. **Васянович Г. П.** Науково-педагогічна еліта України: реальність і перспективи / Г. П. Васянович / Вибрані твори у 7 т. – Т. 5. – Львів : “Норма”, 2015. – С. 318–328.
5. **Васянович Г. П.** Філософські засади сучасного українського виховання / Г. П. Васянович // Вибрані твори у 7 т. – Т. 5. Зб. Наук. праць. – Львів : “Норма”, 2015. – С. 330–340.
6. **Буслинський В. А.** Історія філософії : навч. посіб. / В. А. Буслинський – Львів : Новий Світ-2000, 2007. – 220 с.
7. **Дьяконова Н. Я.** Английский романтизм / Дьяконова Н. Я. – М. : “Наука”, 1978. – 208 с.

8. **Історія української філософії**: підруч. / [С. В. Бодар, Г. В. Вдовиченко, Н. Ю. Кривда та ін.]. – К. : “Академвидав”, 2008. – 624 с.
9. **Класики політичної думки від Платона до Макса Вебера** / [пер. з нім.]; під ред. Є. Причепія. – К. : Тандем, 2002. – 584 с.
10. **Кремень В. Г.** Філософія: Мислителі. Ідеї. Концепції : підруч. / Кремень В. Г., Ільїн В. В. – К. : Книга, 2005. – 528 с.
11. **Логвиненко В. М.** Філософія: навчально-методичний посібник / Логвиненко В. М., Фльорко М. Я. – Львів: ЛДУБЖД, 2012. – 228 с.
12. **Філософія** : хрестоматія / [упор. Демчик І.]. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2000. – 256 с.
13. **Філософія як історія філософії** : підруч. / [Бичко А. К., Бичко І. В., Табачковський В. Г., Ярошовець В. І.]; за заг ред. Ярошовця В. І. – К: Центр учб. л-ри, 2010. – 648 с.
14. **Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи**: Хрестоматія : [навч. посіб.] / [В. П. Андрущенко, Г. І. Волинка, Н. Г. Мозгова та ін.]. – К.: “Каравелла” 2010. – 464 с.

Інформаційні ресурси

1. **Віртуальний університет ЛДУБЖД**. . [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://virt.ldubgd.edu.ua/>
2. **Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського**. . [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.nbuv.gov.ua/>

4. КРИТЕРІЇ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ ТА ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

При оцінюванні результатів навчання здобувачів потрібно керуватися такими критеріями успішності навчання:

Оцінка **“відмінно”** ставиться тоді, коли здобувач:

- правильно розуміє зміст дисципліни філософія; дає точне визначення і пояснення основних понять, принципів, концепцій, і підходів. Також правильно визначає проблеми, що виникли в галузі і пропонує власний шлях їх розв’язання;
- будує відповідь за власним планом, супроводжуючи виклад матеріалу власними прикладами, вміє застосовувати знання в новій ситуації при вирішенні конкретної проблеми;
- вміє встановити зв’язок між матеріалом, що вивчається і раніше вивченим матеріалом з інших суспільних наук.

Оцінка **“добре”** ставиться, якщо відповідь відповідає основним вимогам до відповіді на оцінку **“відмінно”**, але здобувач не використовує власний план відповіді, нові приклади, не застосовує знання в новій ситуації, не може встановити зв’язку з раніше вивченим матеріалом і матеріалом, що засвоєний при вивченні інших суспільних дисциплін.

Оцінка **“задовільно”** ставиться, якщо більша частина відповіді задовольняє вимоги до відповіді на оцінку **“добре”**, але у відповіді виявляються окремі прогалини, що не перешкоджають подальшому засвоєнню програмного матеріалу; здобувач вміє застосовувати одержані знання, але при цьому користується допомогою викладача.

Оцінка **“незадовільно”** ставиться у цьому випадку, якщо здобувач не оволодів основними знаннями і вміннями у відповідності з вимогами навчальної програми освітнього ступеня бакалавр.

Формою підсумкового контролю є екзамен.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Поточний контроль, який здійснюється у формі усного та письмового опитування. Під час підготовки до занять курсанти (студенти) готують мультимедійні презентації, індивідуальні виступи та реферати. Підсумковий контроль здійснюється у формі екзамену.

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінювання. Оцінка із 100-бальної шкали в національну переводиться відповідно до діючого положення про освітній процес (91–100 – «відмінно», 71–90 – «добре», 51–70 – «задовільно», менше 51 – «незадовільно»).